

شهر مقدس قم

و

بایسته‌ها

آیه الله العظمی سید محمد حسینی شیرازی رحمته الله

مؤسسہ انتشاراتی امام عصر (عج)

شهر مقدس قم و بایست‌ها

مترجم / گروه ترجمه آثار آیت الله العظمی سید محمد شیرازی (ره)

ناشر / موسسه انتشاراتی امام عصر (عج)

شمارگان / سه هزار نسخه

چاپ اول / ۱۳۸۴

چاپخانه / مهر

قیمت / ۶۵۰ تومان

ISBN: 694 - 7447 - 65 - 5 شابک: ۹۶۴ - ۷۴۴۷ - ۶۵ - ۵

حق چاپ محفوظ

فهرست مطالب

۷	پیشگفتار
۱۱	مقدمه مؤلف
۱۵	منزلت حضرت فاطمه معصومه علیها السلام
۱۷	نمونه‌هایی دیگر
۲۱	عوامل شکوفائی حوزه
۲۳	پیشرفت‌های مسیحیت
۲۶	تشکیل شورای مراجع تقلید
۲۷	حوزه‌های علمیه و بایسته‌ها
۳۳	پیشوایان هدایت
۳۷	عوامل حفظ و بالندگی حوزه
۴۱	بدیگالی استبداد
۴۷	آگاهی همگانی
۵۱	وحدت اساس اقتدار
۵۵	نظام حوزه‌های علمیه
۶۱	پرورش روح و بالندگی آن

مرحوم آقا سید علی قاضی رحمته الله	۶۳
آیت الله ملایری رحمته الله	۶۴
شیخ زاهد قمی رحمته الله	۶۵
شیخ همدانی رحمته الله	۶۵
شیخ هر سینی رحمته الله	۶۶
علامه امینی رحمته الله	۶۷
سید جواد زاهد رحمته الله	۶۸
محدث قمی رحمته الله	۷۰
قم حرم آل محمد علیه السلام	۷۱
نمایه	۷۴
کتاب‌ها	۷۴
اعلام	۷۶
مکان‌ها	۸۲
قبایل و طوایف	۸۷
احزاب و گروه‌ها	۸۷
حکومت‌ها	۸۷
فرق، مذاهب و ادیان	۸۸

پیشگفتار

حوزه علمیه مهد عالمان و فقیهان و مرکز توجه و عنایت مراجع بزرگ تقلید است. از این رو حوزه مرکز و محور روشنگری و پاس‌دار اصالت، پیراستگی، تطور و استمرار دین قویم الهی، به ویژه سیره اهل بیت علیهم‌السلام و مذهب حق آنان است.

از روزگار امام باقر علیه‌السلام و فرزندش امام صادق علیه‌السلام، که شمار چشمگیر بیش از چهار هزار محدث و فقیه در مجلس درس ایشان گرد می‌آمدند (که این عدد با توجه به اوضاع آن زمان و امکانات آن روز رقم بزرگی است)، تا امروز حوزه‌های علمیه شیعه همچنان مسیر خود را می‌پیماید، هر چند بروز و ظهور آن در زمان‌های مختلف و بنا به مقتضیات زمان متغیر بوده است. البته این نوسان‌ها به حاکمان، صاحبان منصب، سیاستمداران، تقسیمات اداری و نیز میزان آزادی‌های اجتماعی که مذهب تشیع و علمای بزرگ شیعه در جای جای گیتی داشتند بستگی داشته است.

بازنگری، تطور و تجدید ساختار امری است که همیشه از سوی نوابغ ژرف‌نگر و دوراندیش دارای اندیشه‌های استوار و همّت والا مطرح و بدان

دعوت می‌شود. آنان شجاعانه اندیشه‌های خود را مطرح می‌کرده و خود اجرای عملی برنامه‌های نوین و شیوه‌های جدید ارائه شده را به عهده می‌گیرند. اینان از ویژگی‌هایی مانند: شکیبایی، بردباری، سعه‌صدر و ... برخوردارند و با این ابزارها حرمت‌شکنی دشمنان، زخم زبان واپسگرایان فکری، و آنان که در دآوری راه افراط در پیش می‌گیرند را بر خود هموار می‌سازند و با واکنش‌هایی که نسبت به مصلحان [دینی]، پیشگامان نوآوری و تحول صورت می‌گیرد به نرمی و با اخلاق نیکو برخورد می‌نمایند.

یکی از بزرگ‌ترین و برجسته‌ترین نوآوران حوزوی، مرجع عالی‌قدر حضرت آیه‌الله العظمی حاج سید محمد شیرازی^۱ - قدس الله نفسه الزکیه - است؛ معظم له هر جا که بودند این ویژگی‌ها را از خود نشان دادند، ابتدا در کربلای معلّا سپس در کویت و بعد از آن در حوزه علمیه قم، تلاش بی‌وقفه‌ای برای تجدید نظر در آنچه لازم یا مناسب می‌دیدند، داشته‌اند و نیز به منظور سامان دادن روش‌های اداره و شیوه رایج درسی حوزه‌ها برنامه‌هایی کاربردی‌تر و مناسب شرائط زمان مطرح می‌کردند. ایشان بهره‌وری از دانش نوین و فناوری روز مانند: رایانه، اینترنت (که جایگاه ممتازی در ایجاد ارتباطات بین‌المللی دارد) و استفاده از شبکه‌های ماهواره‌ای و ... را تشویق می‌کردند.

۱. معظم له در تاریخ ۱۳۸۰/۹/۲۷ - ۲/ شوال ۱۴۲۲ ق در پی سکتۀ مغزی بدرود حیات گفتند.

معظم له در این کتاب نظراتی در مورد حوزه علمیه قم ارائه داده، و به سامان دهی و تجدید ساختار آن، زیر نظر مراجع بزرگ تقلید فرامی خواند تا کارایی و بازدهی حوزه به جامعه اسلامی و سراسر گیتی هر چه بیشتر شود، و البته این خدمات از نظر حضرت حق پنهان نخواهد ماند و همو فرموده است:

﴿وَقُلْ أَعْمَلُوا فِی سَبِيلِ اللَّهِ عَمَلِكُمْ وَرَسُولِهِ وَالْمُؤْمِنُونَ...﴾ «و

بگو: هر کساری کنید خدا و پیامبرش و مؤمنان

[آن را] می بینند»^۱.

مقدمه مؤلف

الحمد لله رب العالمين و الصلاة و السلام على محمد و آله الطاهرين.
شکوفایی حوزه‌های علمیه عراق در مدتی که تعدد احزاب وجود داشت را هرگز فراموش نمی‌کنم، زیرا آزادی جوامع، عامل اصلی شکوفایی دانش و فرهنگ، صنعت، کشاورزی، بازرگانی و ... است. احزاب آزاد، مستقل و غیر وابسته به بیگانه، به دلیل ایجاد انگیزه و رقابت سالم، ابزاری برای حفظ آزادی‌هاست؛ رقابتی که خداوند متعال رسیدن به بهشت و نعمت‌های آن را در گرو آن دانسته، می‌فرماید:

«وفي ذلك فليتنافس المتنافسون»^۱ و در این [نعمت‌ها]

مشتاقان باید بر یکدیگر پیشی گیرند»^۱.

در مورد شکوفایی و توسعه امور دنیایی و مادی نیز دستورهایی چون:

«سابقوا» «سبقت گیرید»^۲، «سارعوا» «بشتابید»^۳ و «واستبقوا» «پیشی

۱. مطففین (۸۳)، آیه ۲۶.

۲. حدید (۵۷)، آیه ۲۱.

۳. آل عمران (۳)، آیه ۱۳۳.

گیرید^۱ در قرآن فراوان است.

به لطف و عنایت الهی تا زمان نگارش این کتاب حدود بیست سال^۲ است که در شهر مقدس قم سکونت دارم. در این مدت تلاش فراوانی در عرصه دانش، پرهیزکاری، کسب فضایل، خدمت به اهل بیت رسالت (علیهم‌السلام)، تبلیغ و تألیف دیده‌ام، اما این حجم فعالیت از حوزه علمیه قم و آشیانه آل محمد (علیهم‌السلام)^۳ ناچیز به نظر می‌رسد و باید بیش از پیش دامنۀ این فعالیت‌ها را گسترش داد که خداوند متعال می‌فرماید:

«و فوق کل ذی علم علیم» «فوق هر صاحب دانشی دانشوری است»^۴، «یاخذوا بأحسنها» «... بهترین آن را فراگیرند»^۵.

بنابراین باید با اصل قرار دادن این آیات، شهر مقدس قم را در زمینه فراگیری دانش، تبلیغ، خدمت به جامعه و نگارش و تألیف، دگرگون کرد و آن را در سطح و مرتبه واقعی‌اش قرار داد، که چنین زمینه‌ای فراهم و فرصتی مغتنم است. این را نیز بدانیم که هر شکوفایی و پیشرفت بزرگی که بشر پدید آورنده آن باشد، در برابر عنایات الهی و در درگاه او ناچیز است،

۱. بقره (۲)، آیه ۱۴۸ و مائده (۵)، آیه ۴۸.

۲. معظم له در تاریخ ۱۰/ جمادی الثانی / ۱۳۹۹ ق - ۱۳۵۸ ش وارد قم شدند.

۳. اشاره به روایت امام کاظم (علیه‌السلام) دارد که فرمود: قم عرش آل محمد و مأوی شیعتهم؛ قم آشیانه آل

محمد (علیهم‌السلام) و پناهگاه شیعیان ایشان است (مجلسی، بحارالانوار، ج ۵۷، ص ۲۱۴، باب ۳۶، ح ۳۱).

۴. یوسف (۱۲)، آیه ۷۶.

۵. اعراف (۷)، آیه ۱۴۵.

چرا که هر کاری به مدد او شدنی است و شعار بزرگ دینی ما؛ یعنی «الله اکبر» گواه بر این مطلب است و همین، ناچیزی دستاوردهای بشر را روشن می‌کند. پس با هر پیشرفتی که حاصل می‌شود باید خدا را به بزرگی یاد کرد که همواره فرموده است:

«وَإِن إِلَى رَبِّكَ الْمُنْتَهَى» «همه‌امور به پروردگارت منتهی می‌گردد»^۱.

با استمداد از توفیق الهی این کتاب را به این انگیزه نگاشتم تا خدمتی هرچند ناچیز، به شهر مقدس قم باشد؛ شهری که پیکر پاک بزرگ بانویی از خاندان رسالت را در خود جای داده و پاداش آن کس که با ایمان و اعتقاد، او را زیارت کند بهشت خواهد بود.^۲

قم مقدس

محمد شیرازی

۱۰/شوال/۱۴۲۰ق - ۱۳۷۸ش

۱. نجم (۵۳)، آیه ۴۲.

۲. اشاره به روایت نقل شده از امام رضا علیه السلام دارد که درباره زیارت خواهر خود، حضرت فاطمه معصومه علیها السلام فرموده‌اند: «من زارها فله الجنة؛ هر کس او را زیارت کند پاداش او بهشت است».

(عیون اخبار الرضا علیه السلام، ج ۲، ص ۲۶۷، ب ۶۷، ح ۱)